

BALANS VAN HET K.N.I.L.

Koninklijk Nederlands-Indisch Leger, de „Kompeuni"

Een woord van erkenning en dankbaarheid in de allerlaatste ure....

VAN ONZE MEDEWERKER IN INDONESIË

Vanochtend hoorde ik zoveel historie en symbool tegelijk in één antwoord, dat ik er u van vertellen moet. En dit korte ogenblik van uw belangstelling zal misschien veel goed kunnen maken aan een prachtlegerij, dat anderhalve eeuw lang door de onverschilligheid van een handelsvolk voor alle onderwerpen die buiten de Beurssfeer vallen, geestelijk en moreel in de steek werd gelaten. Het was dan het antwoord vaneen vergrijsde Knil-sergeant, aan wie een piepjonge, nauwelijks in dit land aangekomen Koninklijke-Landmachtsoldaat vroeg, of hij nou al erg lang in dit land diende. De sergeant wees naar de formidabele bergen aan de horizon, die daar breed en zonnig lagen met spiegelende sawah-terrassen vol gewemel van ploegende mannetjes en bibit-plantende vrouwtjes (bibit is jong rijstgewas), terwijl uit een nabije kampong het lachende getokkel van rijststampers klonk, en zei toen: „Zie je die goenoengs daar! Nou, dat waren nog maar halfwas-heuveltjes, toen ik hier al achter de geweerriem perste. "Misschien ziet u hier nog geen symboliek in, maar daarvoor moeten we ook eerst front maken naar de historie; u hoeft zich daar heus niet voor te generen, al proberen in deze naoorlogse jaren ook talrijke luidruchtige en verwijtende stemmen de zaken erg eenzijdig voor te stellen. Wat die historie betreft, we weten allemaal wel waarvoor onze voorvaders in het begin van de zeventiende eeuw uitvoeren naar de Oost. Het ging om de harde dukaten en de manieren waarop ze die probeerden te krijgen, waren heus even weinig zachtzinnig als hun eigen leven dat was, of het einde, dat de meesten van hen (kooplieden, matrozen en soldeniers) vonden. Maar toch, gedurende de laatste anderhalve eeuw heeft zich van elke generatie van ons handelsvolk een handvol losgemaakt voor het grootse pacificatiewerk in deze landen. Ik wil niet zeggen, dat voor deze pacificatie uitsluitend ideële of filantropische beweegredenen bestonden; dat zou ongeveer zo klinken als wanneer men zegt, dat de fundamenten van het Beursgebouw uit filantropie en menslievende idealen waren samengesteld. Maar het staat als een paal boven water dat de mensen, die dit werk uitvoerden, wel gegrepen en gefascineerd moeten zijn geweest door iets in dit land, dat niets te maken had met persoonlijk aanzien, met eer of rijkdom. Overigens denk ik niet, dat er veel onwelvoeglijks schuilt in een pacificatie in dienst van het wereldeconomische bestel, wanneer wij weten, dat er tientallen,

zo niet honderden bodemrijdommen ongeëxploiteerd lagen, die het mensdom nodig had.

Goed, als dit gewikt en gewogen is, kunnen we ook eens naar de positieve zijde van de zaak kijken. En dat is, dat binnen anderhalve eeuw tijds uit deze reuzenarchipel met zijn tientallen feodaal-geregeerde volkjes, die elkaar voortdurend in de haren zaten door ononderbroken oorlogjes, kaperij en slavernij, een gedegen rechtsstaat werd gesoldeerd, waarin de sinds 1802 van drieëneenhalf tot vierenzeventig miljoen uitgegroeide bevolking in rust en vrede kon leven en werken.

Kent u misschien een soortgelijk voorbeeld uit de wereldgeschiedenis? De Indianenstammen uit Noord-Amerika? De bevolking van Colombo? Of, om dichter bij huis te blijven, weet een van de nazaten van de honderden vorstjes uit heel Indonesië een voorbeeld te noemen uit de tijd, dat zijn voorvader nog betoel-betoel alleenheerser was over alle leven en goed in zijn vorstendommetje?

Nu, als u dus tóch nog een klein beetje trots kunt zijn op wat een handvol van uw eigen landgenoten in dit land tot stand heeft gebracht, wend u dan één ogenblik voluit naar die Knil-man, die daar voor de zonnige bergen stond met die tevreden, gelukkige mensjes en die toen zei, dat hij al in dit land diende, toen die goenoengs, maar halfwas-heuveltjes waren. Want het is in de allereerste plaats déze soldaat, die de sleutel in handen nam, welke paste op de sloten van de duizenden eilanden. En die ook voorop ging om de kluis te ontsluiten, waarin rust, rechtszekerheid en welvaart lagen weggeborgen voor de tientallen miljoenen, die deze eilanden zouden bevolken. Over deze soldaat wilde ik u vertellen.

Uit de ruige eerste dagen kwam ook een nogal ruig legertje voort, dat in het begin van de negentiende eeuw een aanvang zou maken met de openlegging van een onbekende, duistere wereld; het was een typisch vreemdelingenlegioen, zoals alleen een handelsziek volk het bij elkaar kon kopen. Er waren niet alleen soldaten gerekruteerd uit de soldateske volken van deze archipel (de loyale Ambonezen en Menadonezen vochten reeds in 1620 onder de vlag van de Verenigde Oost-Indische Compagnie op de wallen van het oude Javaanse vorstendom Jacatra) en een handvol Nederlanders, maar er waren er ook uit alle mogelijke Europese landen gekomen: Duitsers, Fransen, Belgen, Zwitsers en zelfs Russen. Er waren huursoldaten bij, avonturiers, zwervers -- wel, gaat u zelf maar de hele waslijst na van wat er zoal verzeild kan

raken in een vreemdelingenlegioen. Maar haalt, u er alstublieft niet, zoals de horretjes- en stijveboordjes-

conventie het wil, de neus bij op. Het aantal gegadigden voor een eindeloze, onwenselijke zwerftocht door moeras en oerbos, vol van dorst, honger en uitputting, achter alle donkere grenzen van dit leven en naar de dood in honderderlei onaangename gedaante, was in Nederland zeer gering en kwam zeer zeker niet achter nette horretjes of achter kantoorlessenaars vandaan.

Was het dus in die, allereerste jaren een legioen voor Jan en alleman, naderhand werd er een radicale streep getrokken door dat "alleman" en zo bleef er alleen nog "het leger van Jan": een leger, dat door de harde ervaringen gegroeid was in karakter en zelfbewustheid, dat een trotse traditie kreeg en waar alleen nog maar plaats was voor mannen, die het harde en gevaarlijke soldatenberoep even bewust gekozen hadden als een ander dat van boekhouder of winkelier.

En dat leger was het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger, de „Kompeuni", zoals de Ambonezen het woord uitspreken, met een levensgrote, eerlijke hoofdletter K ; de kleine, moedige en nooit-versagende pacificator van een gebied, dat zo groot is als van Ierland tot ver over de grens van Siberië.

Het is een vreemd iets, dat Knil; de eigen anak-anaks (letterlijk: kinderen, hier bedoeld als soldaten) spreken van „dat goeje, ouwe, trouwe Knil" en dat tekent een soort van machtige familieband, die door vele generaties grijpt. Een bohémienachtige verzameling van de meest uiteenlopende soorten van blanke en bruine mannen, waaruit je misschien zo op het eerste oog niet veel wijs zou worden. Wel zul je direct opmerken, dat ze, ongeacht huidskleur, volk en godsdienst, iets met elkaar gemeen hebben dat verder gaat dan het eendere uniform en dat „iets" kun je eigenlijk alleen maar voelen wanneer je met ze optrekt; het heeft 't karakter van brede kameraadschap en onvoorwaardelijk vertrouwen in elkaar. Het maakt, dat de „Kompeuni" een geheel apart maatschappijtje in de samenleving is, een grote familie, een vaderland voor allen, (die er deel van uitmaken. Je zou het ook zo voelen als je wist, hoe rusteloos hun trek is van post naar post langs heel die ongewisse baan kiri-kanan (links en rechts) door deze onmetelijke archipel. Telkens weer staan ze voor de commandant en krijgen met spijt te horen, dat ze overgeplaatst zijn, soms honderden mijlen ver, naar een vreemd en onbekend land. De luttele bezittingen worden ingepakt en dan gaan ze weg, een kleine karavaan met kinderen en koffers en boengkoesans (pakken).

Vrienden en bekenden en al, wat goed en vertrouwd was geworden, blijven achter; waarschijnlijk zullen ze elkaar nooit weerzien. Maar als na dagen, weken soms van reizen over land en water het nieuwe eiland wordt bereikt (vreemd van volk en zo verschillend vaak van natuur: hij voorbeeld van de hete woestijn van Timor naar de eeuwige sneeuw van Guinea), dan zwaait de poort van het bivak open naar een bekende, vertrouwde wereld, waarin dezelfde taal wordt gesproken, dezelfde vlag wordt gediend en waarin de verhalen over de verrichtingen van de vaders als overal elders van geslacht op geslacht zijn blijven voortleven, vol bekende klanken en namen en als een keten van heroïsche legenden, die hen samenbindt.

Ziet u, daarom is het Knil zo iets als een eigen vaderland.

Er heerst een strenge discipline, maar direct daarnaast leeft een patriarchale verhouding, die nergens geschreven staat, maar die, generaties lang gegroeid, dezelfde onaantastbaarheid heeft als een gedrukt exemplaar van het Reglement van Krijgstucht. De oude „oom” op pensioen, gekerfd door zon en littekens en vol behangen met bintangs (letterlijk: sterren, hier bedoeld als onderscheidingen), geniet hetzelfde aanzien en dezelfde macht, in de tangsi (kazerne) als de commandant. De onderofficier is altijd nog iets meer een oudere broer dan een meerdere, de officier is de „bapak” (vader) voor zijn ondergeschikten en zij hebben naast hun dienstbeslommeringen nog een ruim aandeel in het privé-tangsileven. Ze staan getuige bij soldatenhuwelijken, beslechten ingewikkelde echtelijke ruzies, springen met veel begrip bij in de „beer” (schuld)problemen; ze worden „pleegvader”, als het aantal kinderen in de gelukkige familie het aantal voornamen van het Oranjehuis overschreden heeft, en bekampen toegewijd de weeën van eerste tandjes en mazelen. En ze worden in zulke perkara’s (lastige zaakjes) even trouw gehoorzaamd als wanneer ze midden in een dagenlange Oranjefuif de verfomfaaide en verkaterde „anak-anaks” uit de mêlée halen en opdracht geven, binnen de tien minuten marsvaardig te staan met drie dagen vivres de man voor een doodgewone routine-patrouille in mensonterend terrein.

Er zijn vele verhalen te doen over dit Knil, maar het beste verhaal zou misschien dat van de soldatenvrouw zijn. De getrouwe, die met haar man mee zwierf, waarheen hij ook werd gezonden. Die met hem de hitte deelde van de eindeloze blangs (bergsavannen) en de avonden van zinnenverbijsterende regen over het woud. Op alle grenzen van het bestaande gaf zij hem het tehuis, dat hij zich wenste als hij terugkwam vaneen wekenlange patrouille vol honger

en dorst en ontbering. Zij schonk haar kinderen het leven achter de bamboe-doeri (getoornde bamboe) en het prikkeldraad van omsingelde bentengs onder het naderende gejoel van honderden verzetslieden, de vlijmscherp-gewette klewang naast het hoofdkussen en zonder hulp van de pil, die het te druk had met gewonden. Zij hield die kinderen te doop, noemde ze Wilhelmina, Juliana en Wilhelmus; met de moedermelk gaf zij hun het geloof mee in God en de Koningin en voedde ze te midden van strijd en ontbering op in gehoorzaamheid aan de staat. Nooit zal men weten van haar eenzaamheid in de hete, holle nachten, wanneer de man op patrouille is en heel in de verte de nacht het vage gerucht loslaat, van een verward geschiet, of van haar vruchteloos tobben om zovele andere dingen. En toch is haar leven niets anders dan een aaneenschakeling daarvan. Wat de gehele buitenwereld óók niet kent, maar wat alleen geweten wordt als iets vanzelfsprekends in haar eigen, kleine omgeving, dat zijn haar moed en haar deelname in wat de traditie van haar „Kompeuni” in de harten van allen, die er deel van uitmaken, heeft geschreven met de daden en het bloed van vele generaties. Laat mij u daar één voorbeeld van noemen. De historie van het, Knil heeft onder andere de figuur van de dardanel opgeworpen, dat is de tot in de dood getrouwe lijfs- en levensbeschermer van de commandant. Het gebeurde, dat een patrouille op de thuismars in een hinderlaag viel. Onder anderen sneuvelde de Luitenant-commandant; zijn dardanel werd levensgevaarlijk gewond. Toen een boodschapper de onheilsmare vooruit bracht naar het bivak, ging een officier naar de dardanels vrouw en vertelde haar in voorzichtige woorden het tragische bericht over haar man. De vrouw vertrok geen spier te midden van allen, die zich rond haar verzamelden; zij vroeg alleen maar: „En de commandant!” De officier boog het hoofd en vertelde van diens dood. Toen richtte de vrouw zich op en zei hard: „Mijn man was zijn dardanel. Waarom leeft hij nog, terwijl zijn commandant sneuvelde?” En toen ging zij heen.

Ik weet niet of zulke woorden door velen verstaan zullen worden, maar wanneer zij zouden worden opgenomen in de geschiedenisboekjes, die wij onze kinderen voorleggen, dan zouden dezen niet meer zo ontzettend veel bladzijden hoeven terug te slaan, wanneer zo af en toe de behoefte bestaat om het nationale moreel op te trekken aan figuren uit een verleden van een Michiel de Ruyter of een Kenan Simons Hasselaer.

In deze sfeer van strenge discipline, gehoorzaamheid en een bewust levende traditie, groeien de soldatenkinderen op. Van jongsaf drukt de „Kompeuni” haar onuitwisbaar stempel op deze kinderen. Ze zijn gedoopt door een soldatengeestelijke, gingen school bij soldatenonderwijzers; ze ontwaakten bij

de reveille en sliepen in als de taptoe klonk; ze hebben de schoenen schoongemaakt, het leerwerk opgewreven en de wapens gepoetst van de vader, kennen het Reglement van Krijgstucht van buiten en alle namen en krijgsverrichtingen van hun „Kompeuni”.

Als de juffrouw op school de dag voor Koninginne-verjaardag vraagt; „Kinderen, waarom zijn we morgen vrij?” dan koort de hele klas zonder nadenken: „Ister parade morgen.” Het kon bijna niet anders of het, gold zowat als een schande, wanneer niet minstens één zoon uit een soldatenfamilie, de traditie getrouw, het soldaten werk van zijn vader overnam. En hij koos zich de vrouw uit de dochters van de wapenmakers van zijn vader, omdat hij te voren wist de beste, meest toegewijde soldatenvrouw te krijgen.

Wel, de tijden veranderden zoals, om het, woord van die sergeant te gebruiken, de overwoekerde, onbewoonbare halfwasheuvel groeide tot een geweldige berg vol rust en welvaart en gelukkige mensen. Het grote pacificatiewerk was gedaan. Misschien veranderde er ook wel iets in het Knil, toen het krijgsrumoer was verstild, maar de traditie, de loyaliteit en het plichtsbesef bleven voortbestaan, ook toen een nieuwe ideologie de normen wijzigde en de oude, verweerde pacificator naar de achtergrond werd gedrongen.

Want het waren deze traditie en loyaliteit en dit plichtsbesef, die naar voren sprongen, toen Nippon capituleerde, maar een nieuwe, vreselijke storm over deze landen opstak. De rijen van de „Kompeuni” waren vreselijk gedund en wat daarvan nog terug strompelde uit de Japanse liquidatiekampen bleek ternauwernood voor tien procent lichamelijk en voor drie procent geestelijk valide te zijn; toch was er geen die aarzelde om zich, grotendeels even slecht gekleed en verzorgd als slecht bewapend, opnieuw in te zetten ten einde dit land en volk te redden van een onherroepelijke totale ondergang.

Misschien hebt u wel eens gelezen, dat deze Knil-jongens feller vochten dan de soldaten van de Koninklijke Landmacht; een bepaald soort Nederlandse kranten heeft, het er nog wel eens over en schrijft dan met het slijk van het vooroordeel.

Maar nu u alles weet, kunt u het ook wel begrijpen en rechtvaardigen. Heus, wie generatie na generatie zijn beste krachten aan de pacificatie van dit land gaf, laat niet zonder meer de welvaartssfeer afbreken door een stelletje rampokkers. En wat de rest betreft: hij, die in de eigen gelederen grotendeels

Indonesiërs van alle, volken uit deze archipel naast zich zag; hij, die generatie na generatie huwde met de dochters van dit land, weet van geen rancune tegen de Indonesiër, maar hij heeft die wél tegen de onverlaat, die vrouwen en kinderen afslacht. Wélke huidskleur die ook heeft!

En daarbij, de traditie en de geest van eeuwen heeft, van hem de getrouwe gemaakt, die zich keert tegen allen en alles, die het gezag ondermijnen en de eer van de vlag belagen. Dit zijn misschien grote woorden, maar even groot, is de waarheid.

Zo heb ik u dan iets verteld over het Knil, de goeie, ouwe, trouwe „Kompeuni”. Straks hoop ik u er meer van te vertellen en de rest moet u maar vragen aan uw eigen jongens, wanneer die zijn thuisgevaren. Bereid u er echter op voor, dat, u er dan het eerste uur zeker geen woord meer tussen zult krijgen; het Knil was een prachtkameraad voor ons.

Ik hoop alleen maar, dat u de oren voortaan zult afwenden wanneer anderen weer van die afbrekende critiek uitoefenen op dit kleine korps van getrouwen.

Hun daden van pacificatie zijn niet eens vergeten; ze waren zelfs té onbekend om vergeten te kunnen worden. Evenals men er niet aan denkt dat vele vriendelijke stadjes en plaatsen, middelpunten van nijverheid en welvaart, gegroeid zijn uit hun bivaks en bentengs van weleer.

Vergeten zijnde duizenden Javanen, Ambonezen, Menadonezen, Bataks, Timorezen en vele anderen, die als gepensioneerde „anak-Kompeuni” terugkeerden naar hun eigen negorijtjes, daar als welgeziene medeburgers werden opgenomen en hun eigen stempel van loyaliteit en plichtsbetrachting op de samenleving drukten. Vergeten zijn de tienduizenden soldatenkinderen die, opgevoed in de strenge sfeer van betrouwbaarheid en plichtsbesef, als burgers de weg naar de maatschappij vonden en daarmee het beton gaven voor de gedegen fundamenten.

En zoveel meer dingen, die geen handelswaarde hebben, maar die de pijlers vormden, waarop de rechtsstaat, werd opgebouwd. Het, is nu zo ver, dat de balans van het Knil dient te worden opgemaakt.

Nog nooit, heeft de grote accountant van de nationale belangstelling de, ogen laten gaan over de posten, die het Knil schreef met zijn daden van anderhalve eeuw.

Moge het thans alsnog gebeuren, zelfs terwijl de Ronde-Tafelconferentie reeds doen – de is de rode, onherroepelijke totaalstreep te trekken. Opdat ten minste in dit allerlaatste uur de erkenning van grote verdiensten en de verschuldigde dankbaarheid niet onthouden zullen blijven aan de man, die het grootboek van Indonesië vol schreef met zijn zweet en bloed.

Ton Schilling Augustus 1949

BALANS VAN HET K.N.I.L.

Een woord van erkenning en dankbaarheid in de allerlaatste ure....

VAN ONZE
MEDEWERKER IN INDONESIA

Vanochtend hoorde ik zoveel historie en symbool tegelijk in één antwoord, dat ik er u van vertellen moet. En dit korte ogenblik van uw belangstelling zal misschien veel goed kunnen maken aan een prachtlegerij, dat anderhalve eeuw lang, door de onverschilligheid van een handelsvolk voor alle onderwerpen die buiten de Beurssfeer vallen, geestelijk en moreel in de steek werd gelaten. Het was dan het antwoord van een vergrijste Knil-sergeant, aan wie een piepjonge, nauwelijks in dit land aangekomen Koninklijke-Landmachtsofdaat vroeg, of hij nou al erg lang in dit land diende. De sergeant wees naar de formidabele bergen aan de horizon, die daar breed en zonnig lagen met spiegelende sawahterrassen vol gewemel van ploegende mannetjes en bibitplantende vrouwtjes (bibit is jong rijstgewas), terwijl uit een nabijge kampong het lachende getokkel van rijststampers klonk, en zei toen: „Zie je die goemoengs daar? Nou, dat waren nog maar halfwas-lieveltjes; toen ik hier al achter de geweerriem perste.“ Misschien ziet u hier nog geen sym-

Een wonderlijke staalkaart van volken in het Knil. Dit is de Nederlandse kapitein van Schendel met zijn dardanel Ratam, Javaan, bedachtzaam en toegeewid.

Door de ontzaglijke wildernis van drieduizend eilanden kaptten in de loop van de tijd eenzame patrouilles het pad naar de rechtsstaat. Hier duwt een patrouille de prauw door de slobberende chocoladepudding van een paja (moeras).

Een wonderlijke staalkaart van volken in het Knil. Dit is de Nederlandse kapitein van Schendel met zijn dardanel Ratam, Javaan, bedachtzaam en toegewijd.

Een oude getrouwe van het Knil: een Ambonees, sinds zijn jeugd vergroeid met dit kleine, maar onovertroffen leger.

Mannen van het Knil. Achter de bren ligt Entjoe uit de kleurige Soendalanden, opgewekt, betrouwbaar soldaat. Naast hem Lirong uit Timor, driftig en snel ontvlambaar.

Weer thuis! De man uit het zonnige, veel zingende en veel dansende Menado, de "twaalfde Nederlandse provincie" (wat genoeg zegt), van patrouille teruggekomen in de veilige beslotenheid van het gezinnetje.

De bibit (het jonge gewas) van de Kompeuni helpt bapak, wanneer deze vermoeid is thuisgekomen.

Het Knil ging voorop! Bij de bevrijding van Tjilatjap was het Knil, gewend aan gevechten in de rimboe, dat aan de spits liep.